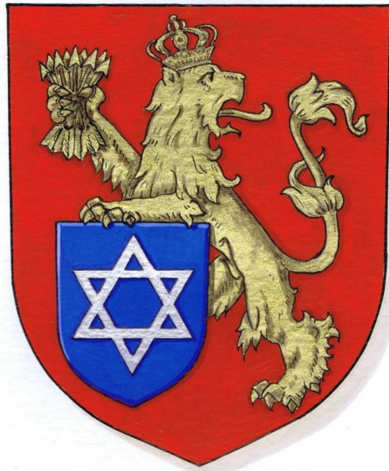

Stuknummer 2014-1
CC-vergadering 29 juni 2014

Jaarverslag 2013

Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap is de overkoepelende organisatie van Joodse Gemeenten in Nederland. De Joodse Gemeenten zijn ingedeeld in vier ressorten: Amsterdam, Den Haag (omvattend de gemeenten Den Haag en Leiden), Rotterdam, Interprovinciaal Opperrabbinat (omvat de rest van Nederland buiten de drie eerder genoemde ressorten).

Het NIK wordt bestuurd door de Centrale Commissie, bestaande uit 23 afgevaardigden, waarvan er tien uit Amsterdam, twee uit Den Haag/Leiden en twee uit Rotterdam komen, de overige negen leden komen uit de rest van Nederland. De Centrale Commissie komt in de regel twee keer per jaar bijeen, en benoemt eens per vier jaar uit haar midden de leden van de Permanente Commissie; die houdt zich bezig met het dagelijks bestuur van het kerkgenootschap.

Het NIK is onder meer actief op de terreinen van religie, Joodse cultuur, educatie, geestelijke verzorging, zorg voor begraafplaatsen, jeugd- en jongerenwerk, publicatie van Joodse boeken, het beheren van websites, en aangelegenheden op het gebied van representatie en belangenbehartiging.

Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Postbus 7967, 1008 AD Amsterdam   Tel. 020 – 301 84 84

E-mail info@nik.nl

Twitter [@JoodsNL](https://twitter.com/JoodsNL) [@kosjer](https://twitter.com/kosjer)

Internet www.nik.nl   www.JELED.net   www.KosherHolland.nl

NIK, *al 200 jaar, mijn Jodendom.*

INHOUD

Bij de voorkant	5
Centrale Commissie	11
Permanente Commissie, medewerkers, commissies	14
Joodse Gemeenten	17
Landelijke aangelegenheden	20
NIK-rabbijn	26
Jeugd	28
Jongeren	28
Onderwijs	30
Begraafplaatsen	34
Wa'ad Harabanniem	42
Assimilatiebestrijding	47

Bij de voorkant van dit jaarverslag

Het wapen van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Ruben Vis, secretaris Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Het NIK heeft een eigen wapen. Het recht om dit te voeren is toegekend kort na de oprichting van het Kerkgenootschap in 1814. Met het oog op het 200-jarig bestaan van het NIK in 2014 is besloten het wapen opnieuw uit te laten voeren. Het wapen is in juni 2013 geschilderd door wapenschilder Piet Bultsma, wapentekenaar van de Hoge Raad van Adel. Voorafgaand daaraan is overleg gevoerd met de Hoge Raad van Adel, dat het nieuw getekende wapen in zijn collectie heeft opgenomen. Uniek is dat het NIK het rijkswapen mag voeren.

In 1817 kreeg het kerkgenootschap het recht een wapen te voeren dat bestaat uit, zoals in het besluit omschreven: een gouden gekroonde leeuw op een rood veld, in de ene klauw voerend een bundel pijlen en de andere klauw vasthoudend een hemelsblauw schild met daarop in wit de davidster. Een bijzonderheid is dat het Kerkgenootschap in de rand het koninklijk wapen der Nederlanden in het klein, voert. Daarmee doet zich de uitzonderlijke situatie voor dat het NIK in zijn wapen ook het rijkswapen draagt. Waarschijnlijk een unicum in de Nederlandse heraldiek.

ELEMENTEN

Een wapen is opgebouwd uit elementen. Zoals ook in het algemeen het geval was bij de omschrijving van wapens aan het begin van de 19^e eeuw geeft ook de omschrijving in het instellingsbesluit voor het NIK-wapen weinig duidelijkheid over de herkomst van de elementen. Wel kan worden teruggegrepen op oudere wapens en mogelijk is bij het instellingsbesluit ook gedacht aan Bijbelse woorden. Het gaat immers om een religieuze organisatie in een tijd dat religie in het openbare leven een grote rol speelde.

GOUDEN GEKROONDE LEEUW OP ROOD VELD

14 januari 1814

De gouden gekroonde leeuw op een rood veld, die een bundel pijlen (en in de andere klauw een zwaard) voert, vinden we voor het laatst terug in het eerste en derde kwartier van het wapen van de soeverein vorst Willem Frederik.

Bij proclamatie van 2 december 1813 verklaarde Willem Frederik zich bereid het soeverein vorst-schap te aanvaarden. Binnen zes weken, op 14 januari 1814, neemt prins Willem Frederik een besluit hoe zijn wapen als soeverein vorst van de Verenigde Nederlanden er uit ziet. Nog weer zo'n zes weken later al, nl. bij besluit van 26 februari 1814, wordt het kerkgenootschap ingesteld. Dus ten tijde van het soeverein vorst-schap van Frederik Hendrik.

Op 29 maart 1814 werd hij als soeverein vorst ingehuldigd en uiteindelijk op 24 augustus 1815 als koning Willem I. Dan neemt hij het wapen van Nassau dat het hartschild vormde van zijn soeverein vorst-wapen,

vermeerdert dat met de kroon en het zwaard en de pijlenbundel van de Verenigde Nederlanden leeuw en maakt dit tot het rijks- en koninklijk wapen. Met een kleine aanpassing door koningin Wilhelmina in 1907 is het tot op heden het wapen van Nederland. Modern gestileerd wordt het sinds 2007 door alle instanties van de rijksoverheid als beeldmerk gevoerd.

Het instellingsbesluit van het NIK-wapen dateert van 1817. Dus inmiddels onder koning Willem I, maar het instellingsmoment van het kerkgenootschap lag in 1814. Toen was Willem I nog 'slechts' soeverein vorst die in zijn wapen de gekroonde gouden leeuw met zwaard en pijlen op een rood veld droeg. Mogelijk dat in 1817 voor het wapen van het kerkgenootschap is teruggegrepen op die gekroonde gouden leeuw met (zwaard en) pijlenbundel op een rood veld.

Maar de toepassing van de gouden gekroonde leeuw met zwaard en pijlenbundel op een rood veld in het wapen van het kerkgenootschap, kan ook naar nog oudere tijden verwijzen. Deze elementen die Willem Frederik in zijn soeverein vorst-wapen voerde, vormden namelijk ooit het wapen van de republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, dat voor het eerst voorkomt in 1516. De bundel met pijlen duidde op de eenheid van de verenigde Nederlandse gewesten.

Misschien is het gebruik van de gouden leeuw op het rode veld in het wapen van het kerkgenootschap een verwijzing naar de periode van de Republiek der Verenigde Nederlanden, toen rond 1600 de eerste Joden de vestiging van de nu nog steeds bestaande Joodse bevolkingsgroep in de Nederlanden vormden. Juist die bijzondere staatsstructuur bood de ruimte aan de in eerste instantie Portugese en kort daarna Asjkenazische Joden om hier hun religie in vrijheid te kunnen beleven.

De pijlenbundel in het NIK-wapen kan ook verwijzen naar Psalm 127: als pijlen in de hand van een held, zo zijn de kinderen van de jeugd.

OPRICHTEND

De leeuw op het rode veld richt zich op. In de heraldiek kennen we ook de liggende leeuw. Zoals in het wapen van Engeland, of vandaag waarschijnlijk bekender: de oranje liggende leeuw van de ING bank. De ING is immers de voortzetting van de Rijksgiro.

De keuze voor een zich oprichtende leeuw kan verwijzen naar de profetie van de niet-joodse profeet Bileam (Bilam) over het Joodse volk in de woestijn, die zegt: Zie een volk dat zich als een leeuw verheft.

OMZIEND

De leeuw zoals we deze in de uitvoering kennen is omziend; hij kijkt als het ware achterom. In de beschrijving staat niet of deze leeuw omziend, klimmend (zoals in het rijkswapen) of liggend, is. De omschrijving laat het in het midden. De leeuw van de Verenigde Nederlanden en ook van Willem Frederik was niet omziend. Omziend duidt heraldisch op een breuk met het verleden. De instelling van het kerkgenootschap in 1814 met daaronder ressorterende lokale Joodse Gemeenten, geldt inderdaad als een organisatorische breuk met het verleden.

BLAUW MET ZILVERWIT

Waar de (zilver)witte davidster op het blauwe veld vandaan komt is niet duidelijk. De combinatie blauw met wit vinden we in de vlag van Israël en

de zilveren menora op het blauwe veld als wapen van de staat Israel. Maar deze dateren uiteraard van veel latere datum. De staat Israel van 1948 en de georganiseerde zionistische beweging van de laatste decennia van de negentiende eeuw, terwijl het wapen van het kerkgenootschap van het begin van de negentiende eeuw dateert.

Wel schrijft het besluit van 1817 dat het gaat om: “een hemelsblauw schild met een witte dubbele driehoek, of het zogenaamde schild van David, het gewoon sigillum der Israëlitische gemeenten”. Maar het is de vraag of ‘het gewoon sigillum ...’ ook duidt op de kleurstelling blauw met wit.

De oudste gekleurde uiting van de Davidster is de vlag die was toegekend aan de Joodse Gemeente in Praag door Karel IV in 1357: een gele of gouden davidster op een rood veld.

KONINKLIJK WAPEN

Het koninklijk wapen der Nederlanden in het klein dat het kerkgenootschap mag dragen, is het wapen van Nederland zonder schilddragende leeuwen er naast. Het gaat om het toenmalige wapen in het klein zoals in 1817 gold. Het wapen in het klein dat nadien, in 1907, is vastgesteld wijkt op een enkel punt, nl. de vorm van de kroon op de kop van de leeuw, daarvan af.

CENTRALE COMMISSIE

Zoals gebruikelijk kwam de Centrale Commissie dit jaar weer twee keer bijeen.

2 juni

De eerste vergadering van het jaar kende de gebruikelijke agendapunten: goedkeuring van jaarverslagen en jaarrekeningen, benoeming leden van de Commissie van Arbitrage. Ook werden er vier Curatoren van het Seminarium (her)benoemd. Het was de laatste keer dat de Rekening & Verantwoording van het OKE apart werd behandeld; deze zal met ingang van de behandeling van de Jaarrekening 2013 (in 2014) geïntegreerd zijn in die van het NIK.

De vergadering verzocht tot een betere huurprijs te komen voor het NIK. Dit heeft geleid tot besprekingen daar over die in 2014 zullen zijn afgerond.

De vergadering werd onderbroken voor een presentatie over NIHS 2.0, het veranderingsproces van de Joodse Gemeente Amsterdam waar de nadruk komt te liggen op de sjoelgemeenschappen.

15 december

In afwijking van het gebruikelijke werd de vergadering van 15 december gehouden in het gebouw van de Joodse Gemeente Bussum. In 2013 werd in Bussum een nieuw sefer Tora ingewijd. Een primeur voor Bussum waar in 1911 een vereniging ter behartiging van Joodse belangen werd opgericht, die uiteindelijk leidde tot de oprichting van de Joodse Gemeente in 1917.

Overigens viel de Tora-inwijding in Bussum samen met de inwijding van op dezelfde dag van een sefer Tora in Sjoel West in Amsterdam; ook daar voor het eerst.

Inwijding nieuw sefer Tora in de sjoel in Bussum, met links Bestuursvoorzitter Joseph en opperrabbijn Jacobs.

De begroting 2014 werd op 15 december aangenomen. De reden voor het door deze Permanente Commissie ingezette bezuinigingstraject is, zo zette penningmeester J.L. Soesman uiteen, dat financieel gezond-zijn de enige manier is om überhaupt iets te kunnen doen. Hij wees er op recente voorbeelden van organisaties die door financiële problemen de zeggenschap over de organisatie zijn kwijtgeraakt waarbij de Joodse identiteit in sommige gevallen is verloren gegaan.

Voor Rotterdam werd de heer D. Pagrach toegelaten als lid van de Centrale Commissie. Hij is de opvolger van de heer R. Koning.

In de vergadering is stilgestaan bij het onderwerp assimilatiebestrijding. Het onderwerp was geagendeerd op verzoek van het CC-lid Schilo die zijn visie gaf. Namens de Permanente Commissie werd door de secretaris hierop gereageerd (voor de tekst: zij bijlage bij dit Jaarverslag).

De Centrale Commissie ontvangt tussen de vergaderingen door uit enkele pagina's bestaande updates van actuele ontwikkelingen.

SAMENSTELLING CENTRALE COMMISSIE

Amsterdam

N.Z. Elburg
Mevr. M. van Emden
M.I. Groen
C.M. Kon
J.J. Markuszower
I.M. Pagrach
D.P. Ritsma
J.M. Schilo
J.L. Soesman
E. Wolf

L.A. Verdoner (plv.)
R. Keizer (plv.)
M. Hochheimer (plv.)
F. van Coevorden (plv.)
Vacature

's Gravenhage

P.G. Luzac
Mevr. M. Polak-Cohen

H.M. Weiss (plv.)

IPOR

Mevr. M.R. van Geuns-Mayer
J.M. Hartog
R.E. Heijmans   voorzitter
F.D.C. de Liever
A.M. Ovadia
R.E. van Praagh
Mevr. M.S. Slager-van Sijs
Mevr. J.M. Simons-Deen
L. Vosdingh

Mevr. B. Koster (plv.)
C. Koopman (plv.)
M. Smits (plv.)
E. Santcroos (plv.)
J. Super (plv.)

Rotterdam

F.A. van Gelderen
D. Pagrach

L.B. Vromen (plv.)

PERMANENTE COMMISSIE

Aan het einde van het verslagjaar bestond de Permanente Commissie uit:

J.M. Hartog, voorzitter

J.J. Markuszower, onder-voorzitter

P.G. Luzac, lid

J.L. Soesman, penningmeester

M.S. Slager-van Sijs, lid

R.E. Vis is secretaris van de Permanente Commissie

Medewerkers Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap

Ruben Vis, secretaris

Fré Dusseljee, administrateur

Hagit Kleve, administratie assistent (16 uur)

Willemijn Rijkhold Meesters, secretaresse (24 uur)

Rabbijn Raphael Evers, NIK-rabbijn (16 uur)

Henny van het Hoofd, hoofd afdeling Onderwijs (36 uur)

Jacques Gans, consulent begraafplaatsen (20 uur)

Jongerenrabbijn Menachem Sebbag (12 uur)

Rabbijn E.M. Maarsen, Opperrabbinaat

Mevr. P. de Bruijn-Knoetsen, Opperrabbinaat (8 uur)

Samy Weill, Opperrabbinaat

Commissie van Arbitrage

Mevrouw J.M. Simons-Deen, mevrouw M.S. Slager-van Sijs, en de heren C.S.

Kon, L.A. Verdoner, E. Rabbie, A.T. Eisenmann (plaatsvervanger), R.J.S.

Vleesblok (plaatsvervanger).

Naar aanleiding van een bij de commissie aanhangig gemaakte zaak benoemde de Permanente Commissie de heer Kon tot voorzitter. Deze stelde een Kamer samen bestaande uit de heren Rabbie, Verdoner en hemzelf. Inhoudelijke behandeling van het onderwerp van het geschil kon achterwege blijven daar de zaak buiten de commissie tussen partijen tot een schikking werd gebracht, zodat de Kamer uiteindelijk niet meer in actie hoefde te komen.

Beleggingscommissie

De heren J.L. Soesman (NIK-penningmeester), J. Krant, P. Sieradzki

Gemeenschapsfonds voor de Mediene

Voorzitter: vacature

Penningmeester: mevrouw J. Zilverberg-van Gelderen

Secretaris: R.E. Vis

Leden: M. Loewenstein, J.L. Soesman, R.J.S. Vleesblok

Commissie van Toezicht op de besnijdenissen

Voorzitter: H.S.A. Heijmans

Leden: H. Loonstein; J. den Haan, arts

Secretaris: R.E. Vis

Commissie van Examen voor godsdienstonderwijzers

rabbijn R. Evers, voorzitter; opperrabbijn B. Jacobs; rabbijn S. Katzman; J. Amouyal; W.J.E. van Dijk.

De heer F. Koetser is geslaagd voor het examen laagste rang.

Vertegenwoordigingen

- Bij Leven en Welzijn, Raad van Gedelegeerden: J.J. Markuszower
- Caïro-overleg: mevrouw M.S. Slager-van Sijs, rabbijn R. Evers, R.E. Vis
- Centraal Joods Overleg: J.L. Soesman, J.J. Markuszower
- CIDI, Raad van Advies: mevrouw M.S. Slager-van Sijs
- CIO – Interkerkelijk Contactorgaan met de Overheid: R.E. Vis
- Gemeenschapsfonds voor de Mediene: J.L. Soesman
- Joods Bijzonder Onderwijs, curatorium: mevrouw S. Baumgarten-Kustner
- Joods Maatschappelijk Werk,
Gemeenschapsraad: F. de Leeuw, mevrouw E. Rädcker, mevrouw E. Wikler-Nordmann, N. Falch.
Raad van Toezicht: G. Susan
Bestuur JMW fonds: B. Abraham
- OJEC: M.J. van Dijk, opperrabbijn B. Jacobs
- Stichting Joodse begraafplaatsen Zeeland: opperrabbijn B. Jacobs
- Stichting Joodse Omroep: A. Hekscher-Hartog
- Stichting ter bevordering van het welzijn der Joden in Nederland “Jad Achat”: mevrouw M.S. Slager-van Sijs, J.L. Soesman, R.E. Vis
- Stichting Vrienden Aaltense synagoge: L. Berg
- Vereniging Israëlietische begraafplaats Oisterwijk: J. Gans, R.E. Vis

JOODSE GEMEENTEN

Amsterdam, rabbijn Evers, landelijk Beth Din

De Joodse Gemeente Amsterdam heeft sinds juli een nieuw bestuur. Het nieuwe Bestuur heeft als een van zijn eerste bestuursdaden ons gevraagd de inzet die rabbijn Evers pleegt voor de NIHS Amsterdam fors uit te mogen breiden; dit was 10 uur per maand en zou 10 uur per week worden. Wij hebben ons daartoe bereid verklaard en rabbijn Evers werkt sinds augustus 2013 van de 16 uur per week die hij voor het NIK werkt 10 uur per week voor de NIHS Amsterdam, waar hij wordt ingezet om de dagelijkse taken van het Rabbinaat te vervullen.

Waar het gaat om de duur van afspraken tussen NIK en Amsterdam, wordt dit bepaald door het gezamenlijk oogmerk, n.l. de totstandkoming van een landelijk Beth Din onder gelijktijdige opheffing van de ressortale rabbinaten. Een oogmerk dat ook het PIK met ons deelt en waarmee het overleg om tot één landelijk Beth Din te komen (dus) ook plaatsvindt.

Almere

In meerdere gesprekken met het bestuur van Almere, mede in samenwerking met het bestuur van het IPOR, hebben wij er aandacht voor gevraagd dat de bestaande bijdrage van het NIK voor de huur van het gebouw waar de sjoel is gevestigd, wordt beëindigd.

Door het NIK werden de huurkosten tot en met 2012 voor 100 procent betaald; dit is in 2013 en wordt in 2014 teruggebracht en zal met ingang van 2015 tot 0 zijn gereduceerd. Uiteindelijk zal ook Almere, na flinke financiële ondersteuning gedurende bijna twintig jaar, op eigen benen moeten staan. Het NIK kan die last niet langer dragen; de solidariteit van de andere kehillot met een beginnende Gemeente, mag na twintig jaar als beëindigd worden beschouwd. Na een ernstige bestuurscrisis heeft de Permanente Commissie, ook al weer jaren geleden, besloten om te voorzien in het bestuur van de NIG Almere. Per 1 oktober j.l. hebben wij dit mandaat weer teruggelegd bij de Joodse Gemeente Almere zelf.

Winterswijk, Aalten

NIK-secretaris Ruben Vis was in 2013 onder meer in Winterswijk en Aalten. In Winterswijk leidde hij een herdenkingsdienst voor de heer Abraham Kropveld die op hoge leeftijd in Winterswijk overleed en in Jeruzalem werd begraven. Opperrabbin Jacobs sprak in een volle sjoel een treurrede uit.

NIK gebedenboeken in sjoel te Winterswijk

In Aalten zijn alle begraafplaatsen in beheer en onderhoud van de gemeente, met uitzondering van de joodse begraafplaatsen in Aalten (Aalten, Dinxperlo en Bredevoort). In Aalten was Ruben Vis bij een vergadering van de Gemeenteraad die beraadslaagde over het onderhoud van begraafplaatsen. Sallo van Gelder, de voorzitter van de NIG, sprak de Gemeenteraad toe op basis van een door de secretaris opgestelde nota, die daarna aan de Raadsleden werd uitgereikt. De burgemeester deed hierop de toezegging een burgerinitiatief te entameren dat moet leiden tot onderhoud van de begraafplaats in Aalten door de lokale bevolking. Een overeenkomst daartoe werd begin 2014 getekend. De begraafplaats in Dinxperlo (ook gemeente Aalten) is reeds door de bevolking voor onderhoud geadopteerd.

Grunberg in Arnhem

Op initiatief van PC-lid Peter Luzac vond in Arnhem een interview plaats met schrijver Arnon Grunberg. De bijeenkomst was georganiseerd door Nathan Bouscher in samenwerking met onder meer het bestuur van de NIHS Arnhem. De kiddoeszaal van de sjoel in Arnhem was voor deze gelegenheid geheel gevuld. Grunberg werd geïnterviewd door Ronit Palache. Door middel van dergelijke bijeenkomsten (eerder in Utrecht) worden de contacten in het land versterkt. Gezien de belangstelling en het succes ligt het in de bedoeling hier dan ook mee verder te gaan.

LANDELIJKE AANGELEGENHEDEN

Koning Willem-Alexander

Na de bekendmaking van de voorgenomen abdicatie door koningin Beatrix, zijn wij nagegaan wat ons dit kader te doen staat. Tegelijkertijd kwam het verzoek van de Hoofdcommissie van het PIK om te participeren in de organisatie van een bijzondere synagogedienst. Op dit laatste verzoek hebben wij positief gereageerd. De dienst op zondagavond 28 april is een kopie van de dienst ter gelegenheid van de inhuldiging van koningin Wilhelmina in 1898.

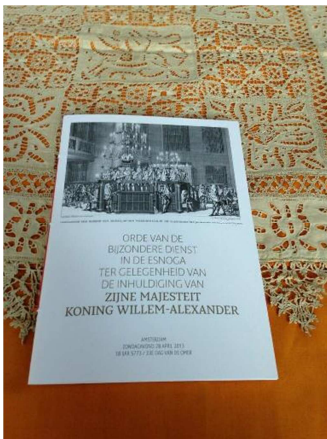

De Joodse Gemeenten is verzocht om de leden in kennis te stellen van de uitnodiging. Ook in de pers is er aandacht voor deze dienst geweest. Onder meer het NIW en Het Parool ruimden voor deze bijzondere gebeurtenis plaats in. Haham Toledano heeft een gelegenheidsgebed geschreven. Rabbijn R. Evers, de rabbijn van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap, hield de toespraak.

De Teba (Almemmor) is gedekt met het Oranje-kleed waarvan de basis teruggaat tot textiel van rond 1500. Naar een idee van PC-lid Jonathan Soesman is een van de kaarsenkronen gevuld met oranje kaarsen in plaats van de gebruikelijke witte.

Gedurende deze bijzondere gebeurtenis werden de sifré Tora (wetsrollen) door de synagoge gedragen, waarna voor het eerst het Hanoteen tesjoe'a gebed voor de nieuwe vorst werd uitgesproken. De Torarollen waren getopt met honderden jaren oude zilveren en vergulde kronen en siertorens en gekleed in zeventiende eeuwse mantels. Parnassim en oud-Parnassim van de Portugese

Gemeente droegen de veertien rollen naar de Tebah vanaf de Hechal. Alle drie de kastdelen van de imposante Hechal waren geopend gedurende het uitspreken van de gebeden voor het Koninklijk Huis, de regering en het stadsbestuur en voor de staat Israel en de leden van het Israelische verdedigingsleger.

Daarnaast heeft onze Commissie nog twee initiatieven genomen.

De tekst van het Hanoteen Tesjoe'a-gebed is voor de opvolging door Willem-Alexander aangepast; een nieuwe naam, een andere gezinssamenstelling en in het Hebreeuws van vrouwelijk naar mannelijk. Met de uitvoering hebben rabbijn I. Vorst en mevrouw H. van het Hoofd zich beziggehouden. De tekst is goedgekeurd door het Nederlands College voor Rabbinale Zaken. Aan alle sjoels is de tekst drie weken voor de eerste sjabbat na de inhuldiging verspreid. Zowel in de vorm van een geplastificeerd document voorzien van oranje bies, als in de vorm van blaadjes dat iedereen in zijn / haar Tefilla in kan voegen. Ook aan de Asjkenazische sjoel Sha'arei Tsedek op Curaçao is de tekst aangeboden. Men stelde het zeer op prijs dat we ook aan hen hebben gedacht. De begeleidende brief van de Permanente Commissie van het Kerkgenootschap besluit met de woorden waarmee ook Hanoteen tesjoe'a afsluit:

Moge in zijn en onze dagen Jehoeda de Goddelijke hulp ontvangen, zodat Israel veilig kan wonen en moge voor Tzion de verlosser komen.

Tenslotte hebben wij besloten een artikel te laten schrijven. NIK-secretaris Ruben Vis heeft een uitvoerig stuk vervaardigd over de Joodse gemeenschap en de inhuldiging van een nieuwe vorst en over het zeggen van het Hanoteen tesjoe'a gebed. Het artikel is verschenen op onze website en in verkorte vorm opgenomen in het programmaboekje van de bijzondere synagogedienst.

ANBI – NIK Groepsbeschikking

De overheid erkent zgn. Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI's). Deze erkenningsvorm is nog niet zo oud (2007), maar staat op het punt om met ingang van 2014 te worden gewijzigd. Voor een geveer is het van belang dat een organisatie een ANBI is, omdat op grond daarvan zijn gift in aanmerking komt voor belastingaftrek. De kerkelijke belasting, dus de bijdrage die een lid aan de Joodse Gemeente betaalt, is zo'n gift.

Het NIK en de Joodse Gemeenten zijn ANBI's. Zij ontlene hun ANBI-status aan een bijzondere regeling (dus in afwijking van allerlei individuele stichtingen in joods- en niet-joods Nederland. In totaal zijn er circa 50.000 ANBI's), n.l. omdat zij allemaal onder de NIK Groepsbeschikking vallen.

De Belastingdienst heeft aangekondigd dat er meer aandacht gaat worden geschonken aan beoordeling of de groeperingen die onder een kerkelijke groepsbeschikking-status vallen wel voldoen aan de ANBI-voorwaarden en aan het toezicht op de kerkelijke ANBI-instellingen. Ook zullen er aanvullende informatievereisten voor ANBI's komen.

Met het oog hierop hebben wij als eerste stap de leden van de NIK-groep een brief gestuurd met een aantal vragen. Het gaat voornamelijk om Joodse Gemeenten – deze voldoen aan de huidige vijf criteria om onderdeel van de groepsbeschikking te kunnen zijn, maar ook om een aantal daaraan gerelateerde andere rechtspersonen. Voor deze laatste groep is voor het einde van het jaar de ANBI-verplichte informatie op onze website gezet.

Sjabbatsidoer, niet slechts volgen, maar: meedoen !

Eind november verscheen de Sjabbatsidoer en Sjabbat Thuis. De auctor intellectualis hiervan is Henny van het Hoofd. De opmaak is op haar aanwijzingen uitgevoerd door Suzan Breedveld; de illustraties zijn speciaal gemaakt door Marchien Mayer. De eindredactie was verder in handen van NIK-rabbin Raphael Evers en NIK-secretaris Ruben Vis. Het gebedenboek beoogt de aanwezige bij een sjoeldienst niet slechts de dienst te kunnen laten volgen, maar er ook daadwerkelijk met de dienst mee te doen.

De boeken zijn op vrijdag 21 november gearriveerd. Op zondag 23 november was er een extra openstelling van Jad Achat, in verband met de nieuwe Sjabbatsidoer en vanwege Chanoeka. Op die dag en in de daarop volgende dagen is bijna een derde van de oplage verkocht. Dit is een ongelofelijk en niet eerder voorgekomen verkoopresultaat.

Aan de Joodse Gemeenten en alle sjoels hebben wij in november een brief met een synopsis van het boek gestuurd, en het aanbod om de Sjabbatsidoer en Sjabbat Thuis met korting te kopen. Wij hebben onmiddellijk bestellingen binnen gekregen van de Joodse Gemeenten Leiden, Limburg, Zeeland, de RAS-synagoge Obrechtplein en AMOS in Amsterdam. Nog ter gelegenheid van de inwijding van de nieuwe sjoel in Amstelveen in 2012, schonken wij een aantal exemplaren van de Sjabbat Sidoer.

Naast aandacht in onze eigen media (NIK Weekbericht, twitter, facebook), en verspreiding van flyers en posters, was er berichtgeving over de nieuwe Sjabbatsidoer op de Joodse Omroep (radio-interview), het NIW (omslagartikel), in de kehilla-bladen van Breda, Rotterdam, Bussum en Zeeland en via e-letters van de NIHS Amsterdam, JCC-sjoel en andere sjoels.

Pesach-brochure en chameets-verkoop online

Voor het eerst is de Pesach-brochure niet meer op papier verschenen, maar geheel, als webpagina online geplaatst op onze website NIK.nl. Ook het verkopen van chameets (de volmacht daartoe) en de betaling van een bijdrage daarvoor per volmachtcontract is met ingang van dit jaar online gegaan.

Naast instructies voor het kasjeren, bevat de brochure de beantwoording van diverse sedervragen door rabbijn R. Evers, rabbijn van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap, en de adressen en tijdstippen van speciale

Sedercursussen, gezamenlijke Sedervieringen en enkele jeugdpagina's. Het geheel in huis vervaardigde boekje wordt gecompleteerd met advertenties voor Pesach-producten.

Jom Hashoa

Jaarlijks worden de slachtoffers van de Shoa herdacht op Jom Hashoa. De herdenking in de Hollandsche Schouwburg wordt door een comité georganiseerd waarvan namens het NIK Henny van het Hoofd lid is. De programmering van de herdenking wijzigt van jaar tot jaar niet veel. Voor het eerst heeft de beheerder van de Hollandsche Schouwburg wel een nadrukkelijker aandeel in de organisatie. Op ons voorstel hield Philip Soesan, die als kind de oorlog overleefde, thans voorzitter van de NIG Breda, een toespraak.

Jewish Identity Day

Dit jaar werd de Jewish Identity Day georganiseerd op zondag 23 juni in het Joods Cultureel Centrum in Amsterdam. Het programma was dit jaar breder van karakter dan in voorgaande jaren met onder meer de Antwerpse wethouder Claude Marinower en de Duitse schrijver / essayist Henrik Broder. Daarnaast trokken lezingen van onder meer de rabbijnen Evers en Jacobs en prof Heymans veel luisteraars. Key note speaker was rabbijn dr Alan Kimche uit Londen. Hij werd geïntroduceerd door vice-voorzitter Jigal Markuszower. De organisatie van de dag lag dit jaar in handen van Nathan Bouscher.

Toekomstgericht: de Is it Kosher app

In 2014 bestaat het NIK tweehonderd jaar; het NIK gaat zijn derde eeuw in. Met het oog op hoe de viering van ons 200-jarig bestaan gestalte te geven, is gezocht naar toekomstgerichte activiteiten. Dan is een nieuwe stap in de ICT-wereld gericht op het joodse publiek voor de hand liggend. Op internet behoorde de Kasjroetlijst al tot een van onze meest geraadpleegde pagina's.

Nu is het voor het eerst dat de Nederlandse Kasjroetlijst als app kan worden gedownload. Het NIK heeft er voor gekozen niet een eigen app te ontwikkelen, maar medewerking te verlenen aan de app **Is it Kosher**. Voordeel hiervan is dat de eerste kinderziekten er – hopelijk – al uit zijn. Belangrijk is ook dat deze app ook lijsten met goorloofde levensmiddelen uit allerlei andere landen bevat waar in kan worden gezocht. De app is een zoekmachine die producten op hun naam zoekt in de lijsten die door de smartphone-gebruiker zijn geselecteerd. Met de app hoopt het NIK het vinden van goorloofde producten in reguliere winkels verder te vergemakkelijken.

Al meer dan tien jaar geleden was het NIK de eerste die een pagina op zijn website inruimde met een overzicht van alle lijsten die er wereldwijd te vinden zijn. Deze steeds geactualiseerde lijst is nog steeds beschikbaar, maar voor de smartphone gebruiker is er nu ook de app Is it Kosher.

Voor de Iphone en Ipad gebruiker komt er in 2014 een versie van Is it Kosher.

Overige representaties

- Rotterdam, onthulling Kindermonument
- Jom Hashoa, Hollandsche Schouwburg
- Vernoeming brug in Amsterdam – Buitenveldert naar rav Just
- Westerbork, 30 jaar Herinneringscentrum
- Assen, Nijkerk, leggen van Stolpersteine
- Amsterdam, werkbezoek koning en koningin aan synagoge Jacob Obrechtplein
- Stichting Haags Joods erfgoed, presentatie
- Herdenking Razzia Enschede
- Seminar crisismanagement Bij Leven en Welzijn
- Receptie Joods Zorgcircuit
- Bar Mitswa-viering zoon van rabbijn Schapiro, Maastricht

NIK-RABBIJN

De meeste aandacht van de NIK-rabbin ging dit jaar uit naar de redactie en het schrijven van een commentaar voor de nieuwe siddoer.

Media

Evenals voorgaande jaren was rabbijn Evers actief in de media, zowel in het binnenland als in het buitenland. Onderwerpen die dit jaar actueel waren onder meer: echtscheiding; verstoring van religie; Seideren als dankbaarheid; Joods carnaval?; Rasji, zijn leven en werken; groeien in religieuze beleving; Heb uw naast lief gelijk uzelf; Sjoelchan Aroech, geschiedenis en inhoud; opvoedingsperikelen; de moderne, religieus zwevende mens; vergeet je medemens niet op Jom Kippoer; herdenken en troost; particulariteit en universaliteit; Jodendom-Christendom; erfelijkheid; herdenking 4 mei; de Joodse feestdagen; de Tora als topervaring; een Joodse synagoge (inrichting en betekenis; in de vorm van een educatieve film en een vragenlijst); een Joodse visie op bezit en rijkdom; kweekvlees; kasjroet; de Joodse begraafplaats; persoonlijke interviews; massale spirituele opleving; aardse versus spirituele groei; Eroe.

Representatie

In de vele representatieve activiteiten waren in 2013 er de volgende bijzondere momenten:

De Jewish Identity Day; religieuze experts-meeting, gesprek met het Joods Historisch Museum, 65 jaar Bne Akiwa, lezing voor het OJEC, ontmoeting met EU-leiders Barosso en Rompuy in Brussel; de samenstelling van de kalenders van NIK en JMW; Movisie (sexual abuse); verschillende azkarot (herdenkingen); begeleiding van een nieuwe moheel; speech in de Portugese synagoge ter gelegenheid van de inhuldiging van Willem-Alexander; Zikna; Cairo bijeenkomsten; receptie Joods Zorgcircuit; Kristallnachtherdenking in Berlijn; de Nooit Meer Auschwitzlezing; Auschwitz herdenking; Jom Hashoa-

herdenking; educatieve plannen voor begraafplaats Zeeburg; Bisschoppenoverleg; het leggen van Stolpersteine; Jom Hazikaron, Jom Ha'atsmaoet en Jom Jeroesjalaiem; discussie- en leeravonden en de leernacht; lezing over medische ethiek Radboud Universiteit; Rabbijnenconferentie in Israel en verschillende haskamot (approbaties) op boeken; de organisatie van de Rabbijnendag.

Rabbin Evers op bezoek bij EU- Commissie-voorzitter Barosso en EU-Raadsvoorzitter Van Rompuy.

Boeken

Op het gebied van uitgaven van boeken stond dit jaar het Siddeer-project centraal. Daarnaast werden werken van drs. H. van het Hoofd besproken. Verder is een boek geschreven over de Joodse feestdagen, dat in 2014 gepubliceerd zal worden en werd een responsawerk voltooid over halachische problematieken in Nederland van de afgelopen vijf jaar.

Collegiaal overleg was er met alle Nederlandse rabbijnen, met name met de rabbijnen Jacobs, Rabag, Wolff, Sebbag, Spiero, Stiefel en met andere leden van het NCRZ, het Opperrabbinat en de Wa'ad HaRabbaniem van Amsterdam. Voor het Rabbinat van Amsterdam heeft rabbin R. Evers gewerkt aan de Eroev, Gittien, Gioer, en verkoop van chameets. Veel aandacht ging dit jaar wederom uit naar de sjechieta.

JEUGD

Evenals vorig jaar vond het Tikwatenoe wintermachanee plaats. Het machanee wordt door het NIK georganiseerd; de uitvoering wordt gedaan onder leiding van de jeugdwerker van de Joodse Gemeente Amsterdam. De organisatie van de overige Tikwatenoe activiteiten is nog steeds in handen van de Joodse Gemeente Amsterdam.

Er is een stijgende lijn te constateren in het aantal deelnemers. Kinderen die mee gaan, komen uit het gehele land. De staf vertoont een redelijk constante samenstelling. Dit jaar werd er een voorbereidingsweekend gehouden.

Met delegaties van Haboniem en Bne Akiwa werden informatieve besprekingen gevoerd. Het was goed om rechtstreeks van bestuursleden, madriechiem en sjalieach te horen welke activiteiten zij zoal verrichten binnen Joods Nederland.

JONGEREN

Jongerenrabbijn

Gedurende het gehele verslagjaar was onze jongerenrabbijn Menachem Sebbag voor 12 uur per week actief. Hij begeleidt jongeren in Amsterdam en op allerlei plaatsen elders in Nederland. Zijn reputatie is zodanig dat hij ook door buitenlandse organisatoren van jongerenactiviteiten wordt aangezocht om daar bij aanwezig te zijn. Dit gebeurt dan in de regel met een groep Nederlandse jongeren. In het verlengde van zijn contacten met jongeren, voltrekt hij ook onder toezicht van het betreffende ressortale rabbinaat choepot van hen die zijn begeleiding waarderen.

Bij zijn aantreden als Jongerenrabbijn kreeg hij drie doelstellingen mee:

1. je opereert binnen bestaande gemeenschappen
2. je zult een bekend gezicht zijn
3. je zorgt er voor dat mensen niet buiten de gemeenschap vallen. Je moet opereren aan de rand van de gemeenschap, en daar proberen mensen binnen te halen.

Het meest tijdovende van de functie is het aanspreekpunt zijn voor de studenten. Het doel van jongerenwerk is jongeren aantrekken en vasthouden. Het bevorderen van groepen en leiderschap. Het individueel begeleiden van jongeren, het voorkomen van religieuze eenzaamheid.

Aan het einde van het jaar heeft Menachem Sebbag zijn ontslag ingediend als jongerenrabbijn. Dit nadat hij sinds 1998 als zodanig voor het NIK werkzaam is geweest. Bij zijn afscheid uitte hij zijn waardering voor het begrip en de rust en voor de ondersteuning die hij binnen en van het NIK heeft ondervonden bij het uitoefenen van zijn functie. Een ander project, AMOS, vraagt nu veel tijd van hem naast zijn baan als hoofdkrijgsmachtrabbijn bij Defensie.

Bij zijn vertrek memoreerde de jongerenrabbijn hoe het joods jongerenlandschap is veranderd. Destijds waren er Ijar, Sjoeché en Moos! Twee van de drie bestaan niet meer; anderen zijn gekomen en de interesse in het internationale is sterk gegroeid. Er zijn nu veel kleinschalige activiteiten, persoonlijke privé initiatieven. Hij heeft veel ingezet op individuele benadering via collectieve bijeenkomsten.

Een probleem met betrekking tot jongeren is, dat wie eenmaal uit beeld is moeilijk weer er bij is te betrekken. Maar door bijvoorbeeld Facebook is het nu gemakkelijker om mensen terug te vinden of contact te houden. De mogelijkheid om iemand bij het actieve Jodendom te houden is daardoor vergroot.

Het werk in de Mediene is moeilijk; er is geen infrastructuur en heel weinig mensen. Alleen als er een groep is, een studentenhuis zoals in Delft of Leiden. Hij heeft georganiseerde plekken in de Mediene gesteund met terugkerende activiteiten.

De rabbijnen in de Mediene hebben hun contacten met jongeren. Het beeld dat zij hem hebben gegeven is dat er daar geen andere jonge joden zijn.

ONDERWIJS

2013 was een bijzonder productief jaar voor de Afdeling Onderwijs die onder leiding staat van Henny van het Hoofd. Drie grote projecten werden afgerond, te weten *De vier hoeken van de aarde*, de *Sjabbatsidoer* en een vijftal nieuwe *werkboeken* in het kader van het JELED leerplan. Daarnaast werd een eerste aanzet gegeven voor toekomstige projecten als *Joodse Helden* en het *Joods Kenniscentrum*.

Door middel van de brochure 'Joodse Les', de maandelijkse JELED nieuwsbrief, persoonlijke contacten en bezoeken op de werkplek werden leerkrachten en ouders van leerlingen op de hoogte gehouden van de werkzaamheden van de Afdeling Onderwijs, zoals het beschikbare lesmateriaal en de aanvullende activiteiten op JELED.net.

In januari volgden leerlingen van joodse les uit heel Nederland (groep 7 en 8) samen met hun leerkrachten de jaarlijkse speciale les in de Hollandsche Schouwburg over de Sjoa en namen zij deel aan de aansluitende herdenking. In juli vond een bijeenkomst plaats met vertegenwoordigers van verschillende joodse organisaties over de oprichting van een Joods Kenniscentrum (zie verder onder 'toekomstige projecten').

In mei gaf Henny van het Hoofd op uitnodiging van de UK conference on Jewish Education een lezing in Londen en nam deel aan een paneldiscussie over joods onderwijs. Hieruit vloeiden verschillende contacten voort met Engelse organisaties die geïnteresseerd zijn in samenwerking met de Afdeling Onderwijs van het NIK, waaronder de United Synagogue, Jewish Educators Network en Partnership for Jewish schools. Deze contacten werden versterkt tijdens de Arachim conferentie voor Jewish Educators in november in Madrid.

AFGERONDE PROJECTEN

1 **De vier hoeken van de aarde** (verschenen januari 2013)

Een boek over joodse geschiedenis met bijbehorend werkboek voor kinderen van 10-14 jaar, geschreven door Shoshanna Haas, dat een ‘joodse aanvulling’ geeft op de Canon van de Nederlandse geschiedenis die op veel basisscholen in gebruik is. Het boek gaat over kinderen zoals de lezertjes zelf. Joodse kinderen, die op een bepaald moment in de geschiedenis leefden, ergens op de wereld. Het boek is opgebouwd uit hoofdstukken die qua tijdsbepaling overeenkomen met de in het basisonderwijs bij het geschiedenisonderricht gehanteerde systeem van tien tijdvakken. Henny van het Hoofd was hier nauw bij betrokken met o.a. feedback over de verhalen en opdrachten, meedenken over de inhoud van de ‘prikborden’ met weetjes en afbeeldingen over de verschillende tijdperken, de redactie en het contact met de vormgever.

2 **Sjabbatsidoer** (verschenen november 2013)

Een sidoer die het voor iedereen mogelijk maakt om actief aan de sjoeldienst deel te nemen. De sidoer bevat zowel de Hebreeuwse als de fonetische tekst van de gebeden met een Nederlandse samenvatting, aangevuld met praktische tips en achtergrondinformatie.

Dankzij de kleurcodes, icoontjes en het tekstdesign is de structuur van de sjoeldienst transparant en daardoor veel gemakkelijker te volgen. Terugkijkend op de realisatie van de Sjabbatsidoer zegt Henny van het Hoofd:

‘De combinatie van kennis en vaardigheden zoals de praktijk en achtergronden van de sjoeldienst, Hebreeuws, modern Nederlands taalgebruik, het ontwerpen van tekstdesign en de verwerking van feedback van een pilotgroep met heel verschillende achtergronden maakten de Sjabbatsidoer tot het ingewikkeldste, maar ook meest bijzondere project dat ik tot nu toe voor het NIK gedaan heb.’

De Sjabbatsidoer kreeg een lovende recensie in het NIW en werd door de sjoelbezoekers zeer enthousiast ontvangen. De eerste oplage is in vijf maanden vrijwel uitverkocht.

3 Werkboekjes JELED leerplan (beschikbaar december 2013)

In het kader van het JELED leerplan werden vier werkboeken afgerond: Hoera, het wordt Pesach; Welkom in Sjoel; De granaatappelboom van savta Rivka en, Hatikwa, het verhaal van een lied. Samen met het in 2012 al voltooide Mitswa en Beracha werd hiermee het derde project van 2013 voltooid.

TOEKOMSTIGE PROJECTEN

Joods Kenniscentrum

In 2013 vond een bespreking plaats over de wenselijkheid van het oprichten van een Joods Kenniscentrum, een database met Nederlandstalig joods lesmateriaal. Nadat vertegenwoordigers van verschillende joodse organisaties (waaronder JBO, de NIHS en jeugdverenigingen) belangstelling voor dit initiatief bleken te hebben, heeft oriëntatie plaatsgevonden op mogelijke buitenlandse voorbeelden. Het in 2013 gestarte Jewish Educators Network (jednet.org) van de Britse United Synagogue bleek nauw aan te sluiten bij onze eigen wensen. Behalve een database bevat deze site o.a. ook een forum, een vragenuur met onderwijsspecialisten, mogelijkheden tot contact met andere leerkrachten en informatie over seminars en nieuwe uitgaven op het gebied van joods onderwijs. De interesse in samenwerking bleek wederzijds. De NIK leerkrachten hebben een uitnodiging gekregen voor Jednet en een klein

gedeelte van het JELED materiaal is sinds kort te vinden in de nieuwe rubriek 'other languages'. Daarnaast kunnen de leerkrachten gebruik maken van het Engelstalige materiaal uit de database en deelnemen aan de overige activiteiten. Het ligt in de bedoeling de contacten met Jednet en de United Synagogue in 2014 uit te breiden.

Joodse Helden

Over de opzet van deze serie werkbladen van 15 personen uit Tenach en Misjna werd in 2013 uitgebreid overlegd met JBO, dat aangegeven heeft dit materiaal in groep 7 en 8 van Rosj Pina te willen gebruiken. Bij iedere les worden aanvullende werkbladen gemaakt ten behoeve van Horiem Wejeladiem, een initiatief van AMOS waarbij ouders en kinderen een keer per maand op zondag samen leren. De samenwerking met zowel de coördinator Jahadoet van JBO als AMOS verloopt zeer prettig. Intussen heeft ook de CIZ-sjoel zich aangesloten bij Horiem Wejeladiem.

Evenals in voorgaande jaren werkt de Afdeling Onderwijs waar mogelijk in projectvorm, waarbij we intensief streven naar externe financiering. Voor de werkzaamheden in 2013 werd onder meer subsidie ontvangen van Maror. Ook voor de komende jaren is via Maror subsidie toegezegd voor een aantal nieuwe projecten van de Afdeling Onderwijs.

Portefeuillehouder voor Onderwijs, mevrouw Marijke Slager-van Sijs voerde verschillende malen overleg plaats met Henny van het Hoofd, dat wederzijds werd ervaren als in een prettige, constructieve sfeer.

BEGRAAFPLAATSEN

Het NIK draagt zorg voor 170 Joodse begraafplaatsen in het land. Daarvan zijn er 136 eigendom van het NIK. Alle 170 worden door onze consulent Jacques Gans geïnspecteerd op de staat van onderhoud, terwijl de 136 die het eigendom van het NIK zijn ook door het NIK beheerd worden.

Daarnaast zijn er ook groot aantal begraafplaatsen die onder een lokale Joodse gemeente vallen, een andere eigenaar hebben (bijv. een burgerlijke gemeente). In incidentele gevallen wordt ook vanuit deze hoek een beroep gedaan op de expertise die het NIK – m.n. Jacques Gans – in huis heeft.

In het afgelopen jaar is op initiatief van PC-lid Peter Luzac een beheerplan uitgewerkt.

Begraven op een begraafplaats van het NIK

Veruit de meeste lewajot vinden plaats op de begraafplaats van de Joodse Gemeente van inwoning. Wie lid is in Rotterdam wordt begraven op de begraafplaats in Rotterdam, wie lid is in Leiden wordt begraven op de begraafplaats van de NIG Leiden in Katwijk, wie lid is in Amsterdam wordt begraven op de Joodse begraafplaats van de NIHS Amsterdam in Muiderberg, ... Maar soms komt het voor dat iemand op een begraafplaats begraven wil

worden die eigendom is van het NIK. Het NIK hanteert daartoe een aantal regels. Deze luiden als volgt:

1. Betrokkene dient een schriftelijk verzoek in bij het NIK om op een begraafplaats van het NIK te worden begraven
2. Vastgesteld wordt of er begraafruimte is op die begraafplaats. Zo ja ... volgen de punten 3-9.
3. Betrokkene is op dit moment lid, heeft op dit moment en op moment van overlijden voldaan aan de verplichtingen jegens de Joodse Gemeente van inwoning. Indien ja, volgt 4 e.v.
4. De kosten voor begraving komen voor rekening van de nabestaanden
5. Lewaja vindt plaats overeenkomstig voorschriften van het Rabbinaat van het ressort waarbinnen de begraafplaats ligt
6. Nabestaanden verplichten zich tot het plaatsen van een matsewa binnen 14 maanden na de teraardebestelling
7. Matsewa dient te worden goedgekeurd door Rabbinaat van het ressort waarin de begraafplaats ligt
8. Aan een begraafplaats van het NIK wordt sober onderhoud gepleegd; het NIK is niet gehouden tot onderhoud aan het betreffende graf.
9. Betrokkene ondertekent brief met bovenstaande regels ter instemming daarmee.
10. Kopie van deze brief gaat naar de Joodse Gemeente van inwoning

Vooraf punt 3 waarborgt dat de Joodse Gemeenten geen nadeel ondervinden wanneer iemand op een NIK-begraafplaats begraven wil worden.

Met het oog op recent gebleken onduidelijkheid, hebben wij de Gemeenten over de bovenstaande procedure nog eens geïnformeerd.

Werkendam

Burgemeester Carla Breuer van de gemeente Werkendam (NB) heeft op 11 juli de notariële akte ondertekend waardoor de Joodse begraafplaats in Werkendam eigendom is geworden van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap. Het PC-lid Peter Luzac die de complexe kwestie tot een oplossing had gebracht, vertegenwoordigde het NIK bij de overdracht.

De burgemeester toonde zich verheugd dat een langslpende, gecompliceerde erfeniskwestie nu eindelijk tot tevredenheid van alle partijen is opgelost. Met name de status van de Joodse begraafplaats heeft hierbij een rol gespeeld. De gemeente Werkendam heeft zich bij de ondertekening verplicht tot het eeuwigdurend onderhoud van de omheining en het groen, terwijl het NIK als eigenaar het onderhoud van de aanwezige matsewot voor zijn rekening neemt. De gemeente en het NIK hebben besloten om zich binnenkort gezamenlijk te buigen over het opstellen van een onderhoudsplan. Van oorsprong een particuliere Joodse begraafplaats is het NIK in 1967 voor 1/12 mede-eigenaar geworden van het gehele perceel waarin de in de 19^e eeuw gestichte begraafplaats ligt. Het perceel bestond nog uit de begraafplaats en een door de gemeente als openbaar terrein ingericht stuk grond.

De gemeente was in een gesprek met het NIK in 2012 bereid om het perceel dat nog bestond uit de begraafplaats en een door de gemeente als openbaar terrein ingericht stuk grond, in eigendom over te nemen maar het bleek bijzonder moeilijk om nazaten van de oorspronkelijke 19^e-eeuwse eigenaren te traceren. Het uitblijven van inzicht in de nazaten heeft er toe geleid dat eerst door tussenkomst van de Kantonrechter die de notaris aan heeft gewezen om als vereffenaar op te treden, het perceel in handen van de gemeente heeft kunnen komen, en de begraafplaats in handen van het NIK.

Culemborg

Naar aanleiding van overleg vorig jaar was het onderhoud nu beter; de paden geen onkruid en deels nieuw grind, gras gemaaid en het herdenkingsmonument geheel opgeknapt.

Delfzijl

Dit jaar heeft Boete & Verzoening met zo'n twintig vrijwilligers de begraafplaats opgeknapt. Er was een rigoureuze aanpak van bomensnoei, reparatie van gebroken matsewot en het rechtzetten van grafstenen. Veel werk werd ook besteed aan het zwarten van de teksten.

Dinxperlo

In januari is een overeenkomst getekend met betrekking tot de begraafplaats Dinxperlo. De verklaring is ondertekend door gemeente Aalten, Landschapsbeheer Gelderland, Dinxpers Belang en begraafplaats-eigenaar NIK en voorziet in een vijfjarenplan ten aanzien van onderhoud. De ondertekening vond plaats in het naastgelegen clubhuis van de tennisvereniging en voor het NIK tekende voorzitter Jaap Hartog. In het gezelschap van de plaatselijke pers werd op de begraafplaats de eerste hand gelegd aan het groenonderhoud. Aan het einde van het jaar was er op initiatief van de gemeente Aalten een ceremonie om het resultaat van afgelopen jaar van het werk door de vrijwilligers van Dinxpers Belang te aanschouwen. De begraafplaats had een gedaantewisseling ondergaan; nieuwe omheining, oude verwilderde begroeiing en bomen waren verwijderd en nieuw was aangeplant, graven waren opgeknapt en voorzien van nieuwe banden en grind. Er werd ook een informatiepaneel onthuld en op de straat voor de begraafplaats staan twee zitbanken.

Dordrecht

In november heeft overleg plaatsgevonden met Pauline Harmsen en Eric Jan Vos van de gemeentelijke begraafplaats Essenhof te Dordrecht, die naast de Joodse begraafplaats ligt. De Essenhof neemt het onderhoud van de Joodse begraafplaats mee. Het metaheerhuis is in goede staat nadat grondig onderhoud was gepleegd. Het groenonderhoud is sterk verbeterd. De staat van de zerken was onderwerp van bespreking. Plaatselijke vrijwilligers van Boete & Verzoening gaan in het voorjaar aan de slag om de zerken te restaureren, waarbij hulp in de vorm van materiaal, machines en menskracht zal worden geboden door de Essenhof.

Geldermalsen

Nadat vorig jaar door de buurman twee nieuwe grote buitendeuren waren geïnstalleerd in het metaheerhuis, hebben vrijwilligers van Boete & Verzoening de betonnen palen van het toegangshek gerepareerd en betonrot verwijderd. Ook hebben zij enkele voegen en scheuren van het metaheerhuis hersteld.

Enkele dakpannen waren gebroken. Na veel moeite is het de heer Gans gelukt om originele blauw/antraciet geveldakpannen te vinden en de gebroken en ontbrekende pannen te vervangen.

Gendringen

Op enkele begraafplaatsen staan gietijzeren zerken. Onder meer in Zaltbommel en Gendringen. Een gietijzeren matsewa in Gendringen is na beschadiging door maaiwerkzaamheden door de firma Rijpstra gerestaureerd en teruggeplaatst.

Sleen

In Sleen hadden enkele vrijwilligers werk verricht. Alle matsewot, met uitzondering van een liggende, waren schoongemaakt en gezwart. Ook het toegangshek was geverfd. Een en ander op initiatief van mevrouw Tineke Arentze, secretaresse van Boete & Verzoening, die in Sleen is geboren.

Stadskanaal

In 2013 heeft Boete & Verzoening werkzaamheden verricht in een cluster van

drie begraafplaatsen: Stadskanaal, Zuidbroek en Winschoten. De laatste is een relatief grote begraafplaats die uit vier velden bestaat. Alleen al in Stadskanaal waren zo'n 25 mensen aan het werk op de begraafplaats. Er was een rigoureuze aanpak van onderhoud aan metaheirhuis, reparatie van gebroken matsewot en rechtzetten van grafstenen. Veel werk werd ook besteed aan het zwartten van de teksten en verven van grafhekken.

De gemeente had grond aangeleverd voor het dichtten van gaten onder de graven en schelpen om de paden op orde te brengen. De paden moesten eerst van onkruid vrij worden gemaakt, hetgeen op zich al een heel karwei was.

Vorden

De toegangspoort was geheel opgeknapt; toegangshek gestraald en geverfd en van een nieuwe sluiting voorzien. Dit geheel opgehangen aan twee nieuwe dikke houten palen van inlands eiken.

Woerden

De begraafplaats in Woerden heeft een uitgebreide renovatie ondergaan. De officiële oplevering vond plaats op woensdag 2 oktober door wethouder monumentenzorg Cor van Tuyl. NIK consultant Joodse begraafplaatsen Jacques Gans was aanwezig en sprak een herdenkingsgebed uit. De restauratie van de muur van de begraafplaats is mede tot stand gekomen op initiatief en de niet aflatende inzet van de plaatselijke commissie Kerk & Israel en toenmalig wethouder Titia Cnossen. Het betrof een groot karwei: de gehele muur is van de pleisterlaag ontdaan, voegen en scheuren zijn uitgehakt en vervolgens gerepareerd en gevoegd. Ook het Metaheerhuis heeft nieuwe geverfde deuren gekregen, een nieuw dak en een nieuwe vloer.

Zo'n twintig jaar geleden hebben vrijwilligers de vervaagde teksten op de bijna 40 grafstenen weer leesbaar gemaakt. De begraafplaats dateert van 1856 en beslaat zo'n 350 m2. De jongste zerk is van 1973.

WA'AD HARABANNIEM – NEDERLANDS COLLEGE VOOR RABBINALE ZAKEN (NCRZ)

Doel, samenstelling en functioneren van het Nederlands College voor Rabbinale Zaken (NCRZ)

Doel: Binding en afstemming

Het Nederlands College voor Rabbinale Zaken (NCRZ) fungeert als overlegorgaan tussen de autonome (Opper)rabbinate, biedt deze gelegenheid om hun visies op elkaar af te stemmen en elkaar tot steun te zijn. Daar er geen landelijk rabbinaat bestaat, kan ons college niet meer zijn dan een overlegorgaan zonder ressortale bevoegdheden. Niettemin fungeert het NCRZ feitelijk als het overlegorgaan waar ook interressortale afstemming wordt bereikt.

Het overleg is met name belangrijk voor het bevorderen van rabbinale eenheid en eenduidigheid op velerlei gebied. Op het gebied van kasjroet bestaat hierdoor geen verschil tussen de onderscheiden (Opper)rabbinate en is er bij goer sprake van eenduidigheid.

Met het oog op de internationale contacten zijn drie leden van ons College aangesloten bij de CER, de Conference of European Rabbis en is een lid aangesloten bij de RCE, de Rabbinical Council of Europe.

Samenstelling

De Wa'ad was gedurende het verslagjaar als volgt samengesteld:

Opperrabbijn B. Jacobs, voorzitter

Rabbijn mr drs. R. Evers, secretaris

Rabbijn S. Evers

Rabbijn S. Katzman

Opperrabbin A.L. Ralbag

Rabbin ing. I. Vorst

Rabbin J. Vorst

Rabbin E. Wolff

Functioneren

Novum in dit verslagjaar was de Rabbinendag voor alle aangesloten rabbijnen in den lande op 18 december in de synagoge van Utrecht.

Algemeen: Het doel van deze dagen, die vaker georganiseerd gaan worden is het optimaliseren van de pastorale en halachische kennis en praktijk van de in Nederland wonende en werkende rabbijnen.

Het programma bestond uit meerdere onderdelen:

A. Aspecten van de pastorale praktijk, zoals:

- Dilemma-training;
- Verdieping van de Gesprekstraining;
- Herkenning van psychiatrische problemen en trauma's in relatie tot de Tweede Wereldoorlog;
- Levensvragen in een zeer persoonlijke setting.

B. Aspecten van de halachische praktijk, zoals:

- Huwelijks- en echtscheidingscounseling;
- Het komende Sjemita-jaar;
- Sjabbat en elektronica.

Voor de zeventien belangstellenden hield Rav Ball, het hoofd van de Amsterdamse Kolleel Chacham Zwi een interessante halachische lezing over de benadering van en omgang met een moderne, typische rabbinale vraag.

Tijdens de centrale vergadering tijdens de lunch werden allerlei lopende problemen aangesneden en besproken. Belangrijk onderdeel van de bespreking vormden de stukken uit de Centrale Commissie inzake de assimilatiebestrijding.

Na de pauze werd de `sociaal-pastorale' sessie geleid door psychotherapeut Micha van Dijk van het Sinai-Centrum. Hierbij kwamen de lopende en praktische problemen aan de orde waar een rabbijn tegenaan loopt in zijn dagelijks werk. Rabbijnen deelden hun ervaringen, hetgeen naast onderlinge support ook een verrijking van hun praktijkervaring mag heten.

De sjechieta-kwestie en de problemen rond de briet-mila speelden binnenskamers ook in 2013 een belangrijke rol. Er is regelmatig overleg tussen voorzitter en secretaris van het NCRZ. Daarnaast vinden er overleggen op ad hoc basis plaats.

De onderwerpen van overleg betroffen o.a.:

1. kasjroet en sjechieta
2. catering
3. gittien
4. loeach
5. een nieuwe siddeer
6. gioer
7. Het NIS, JBO, Cheider en de Joodse lessen

Er hebben vele gesprekken en contacten plaatsgevonden met onze gewaardeerde collega Chacham dr. P. Toledano van het PIK.

Omdat opperrabbijn A.L. Ralbag van Amsterdam niet in Nederland woonachtig is, overleggen de voorzitter en secretaris bij ieder bezoek van de Amsterdamse Opperrabbijn met hem en tussendoor telefonisch.

De meeste interne aandacht ging gedurende het verslagjaar uit naar de kwestie van de rituele slacht en de briet-mila. In zeer nauw overleg en in intensieve samenwerking met de stuurgroep inzake de kosjere slacht vanuit het NIK hebben de leden van de NCRZ zich, ieder op zijn terrein, ingezet voor het behoud van de rituele slacht en de briet-mila in Nederland en Europa.

Jaarlijks hebben de voorzitter en secretaris van het NCRZ met delegaties van NIK- en PIK- bestuurders een ontmoeting met de bisschoppen en RK- bestuurders om verschillende problematieken te bespreken. Hierbij wordt

ieder jaar een slotverklaring geproduceerd, die als persbericht wordt uitgegeven.

Tot slot: op regelmatige basis waren en zijn er contacten met de voorzitter van de Permanente Commissie en andere leden van de PC, met de portefeuillehouder rabbinale zaken en met de secretaris van het NIK.

Een van de belangrijkste agendapunten van de bovenvermelde bijeenkomsten van rabbijnen en Permanente Commissie is en was het bereiken van ons gemeenschappelijke doel: de bevordering van Joods leven gebaseerd op Tora en Traditie.

Moge de Allerhoogste ons allen de kracht geven om tot in lengte van jaren vanuit gezondheid en voorspoed gezamenlijk aan dit overleg deel te nemen.

Bijlage

BESTRIJDING VAN ASSIMILATIE

Ruben Vis, vergadering Centrale Commissie, 15 december 2013, Bussum

MdV.,

De voorzitter van de Permanente Commissie heeft mij gevraagd te reageren op de woorden van het CC-lid Schilo, die een pleidooi heeft gehouden voor de bestrijding van assimilatie. Iets wat dus, naar de overtuiging van de heer Schilo, een taak is van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap.

Ik wil hier op een aantal manieren op reageren. Allereerst institutioneel:

1. Waar staat het NIK
2. Waar staat het NIK voor
3. In wat voor een omgeving staat het NIK.

En vervolgens de 'hoe' vraag beantwoorden.

Waar staat het NIK

Het NIK is een landelijke organisatie met individuele leden. Anders dan sommigen wel eens denken, zijn de individuele Joden lid van het NIK, maar ... ingedeeld in Joodse Gemeenten.

We hebben dus wel leden, maar staan daar niet mee in rechtstreeks contact. In de zorg ken je het begrip eerste lijns zorg, tweede lijns zorg. De huisarts is eerste lijns zorg. Hij kan doorverwijzen naar een specialist, ziekenhuis, et cetera. En dat is dan dus tweede lijns zorg.

Binnen het NIK bestaat deze eerste en tweede lijns zorg ook; zelfs nuldelijns. De nuldelijns, om daar mee te beginnen, is de aanwezigheid: de rabbijn of pastoraal werker is er gewoon. Feit is dat het werk van het NIK, van het Jodendom, met name tot stand wordt gebracht door rabbijnen, pastoraal werkers, etc.

De primaire rol (nulde- en eerste lijns) ligt bij de Gemeenten en Geestelijke Verzorging bij Justitie en Defensie. Alleen op het terrein van jongeren heeft het NIK een nulde/eerstelijns functionaris in dienst: de jongerenrabbijn. Ik laat nu even achterwege het feit dat de huidige jongerenrabbijn per 31 december 2013 stopt; ik schets hier de structuur. En op het terrein van jeugdwerk organiseert het NIK zelf activiteiten in de vorm van Tikwatenoe. Dit betekent dat voor het overige werk wat u schaaft onder de bestrijding van assimilatie het primaire proces bij de Joodse Gemeenten ligt. Joodse Gemeenten zijn autonoom; de consequentie is dat zij in hun eigen huishouding voorzien. Zowel financieel als organisatorisch.

Waar staat het NIK voor

Precies twintig jaar geleden heeft het NIK zijn ideologische missie gedefinieerd. U vindt het in het NIK-Jaarverslag over 1993. Deze luidt als volgt:

- Het NIK is gebaseerd op Tora, Traditie en Tolerantie.
- Het NIK is Tora-getrouw.
- Het vat Traditie op als Tora im Derech Erets, het onder deelneming aan het leven in de hedendaagse maatschappij beleven van het jodendom overeenkomstig de halacha.
- Tolerantie houdt in oprechte verdraagzaamheid jegens andersdenkenden. Het NIK streeft een organisatie na, waarin iedere Jood, die op basis van de halacha tot het Joodse volk behoort, onafhankelijk of hij volledig of in mindere mate godsdienstige voorschriften nakomt, gelijke rechten heeft en zich thuis kan voelen.

NIK, mijn Jodendom

Ongeveer tien jaar later, dus in 2003 zo'n beetje, is daaraan de slogan **NIK, mijn Jodendom** aan toegevoegd. Duidelijk makend dat het NIK, staat waar het voor staat, en dat ik daar binnen mijn individuele Jodendom kan vinden c.q. beleven.

In wat voor een omgeving staat het NIK

Als gezegd staat het NIK in nauwe relatie met en wordt mede gevormd door de Joodse Gemeenten. Daarnaast zijn er andere actoren; andere kerkgenootschappen, of kerkgenootschap-achtige organisaties. Het enige andere landelijk actieve kerkgenootschap dat zich net als het NIK, op Joden richt, is het Nederlands Verbond voor Progressief Jodendom. Het PIK handhaaft zich al meer dan 400 jaar alleen in Amsterdam.

Daarnaast zijn er organisaties die veelal delen doen van het werk dat binnen het NIK en zijn Joodse Gemeenten wordt verricht.

Willekeurige voorbeelden:

- Onderwijs: dagscholen; Beth Hamidrasch, Kollel; Joods Studiecentrum Leiden; Crescas; Jewish Learning Institute; Limmud
- Sjoel: de diverse verenigingssynagogen in Amsterdam / Amstelveen zoals Gerrit vd Veenstraat, Nieuwe Kerkstraat, Gerard Doustraat, CIZ-sjoel. Een aantal er van is nu onderdeel van de NIHS Amsterdam-koepel.
- Lewaja: het Joodse Begrafeniswezen
- Jeugdwerk: Bne Akiwa, Haboniem, Hasjalsjelet, Hatsofim

Allemaal voorbeelden van activiteiten die, gericht op assimilatiebestrijding, gedaan worden door eerstelijnsorganisaties. Als het voor deze organisaties ingewikkelder wordt, als er materialen moeten komen, dan moet het van elders worden ingebracht of moet worden doorverwezen.

Wij geven die ondersteuning, vanuit de tweede lijn, bij bijvoorbeeld onderwijs – ontwikkeling leerplan, en de nieuwe sjabbatsidoer die mensen in sjoel en thuis bij het Jodendom betreft.

Wat doet het NIK met betrekking tot assimilatiebestrijding

Laat ik eerst de vraag stellen: wat is assimilatiebestrijding. Om een in het kader van het assimilatievraagstuk relevante bron te citeren: *“Sinterklaas is jarig, ik zet mijn schoentje klaar. Wellicht dat hij het vol doet, met, ja wist ik het maar.”* Als ik wist hoe assimilatie te bestrijden, dan kon ik ook aangeven hoe hier in zo succesvol mogelijk te zijn.

Wat is assimilatie

Assimilatie is het opgaan in de maatschappij met het overboord zetten van de Joodse identiteit. Onze Joodse identiteit is natuurlijk – het gaat hier om een religie – gebaseerd op onze religieuze grondbeginselen.

De westerse maatschappij is gebaseerd op het Griekse denken; we kennen de Chanoeka-geschiedenis. Het is niet voor niets dat de Chanoeka-geschiedenis een plaats heeft gekregen op de Joodse kalender. Mai Chanoeka, wat is Chanoeka, wat is het eigenlijk dat we herdenken, dat we vieren, dat we van jaar op jaar in ere houden? Die vraag stelt de Talmoed als het over Chanoeka gaat.

Chanoeka is geen feest dat we terugvinden in de Tora. Niet zoals Pesach, Rosj Hasjana of Soekot. Het heeft ook geen bron in de andere boeken van Tenach, zoals Poeriem. Dus: waarom, waarom dan toch ons Joden op te zadelen met weliswaar niet zo'n moeilijke, maar wel weer een verplichting ad sof hadorot – tot het einde der generaties.

Omdat Chanoeka staat voor de strijd tegen de assimilatie.

Het Griekse gedachtegoed moest in de plaats komen van onze religieus-Joodse grondbeginselen. De Chasjmona'iem die voor de laatste opkwamen, vormden onder de Joden een numerieke minderheid. De meerderheid toen hing het Griekse, het niet-Joodse gedachtegoed aan. Net zoals de meerderheid van de Joden niet uit Egypte is verlost en net zoals de meerderheid van de Joden vandaag niet het Joods-religieuze gedachtegoed tot grondslag van hun leven en van hun handelen maakt.

Ik schets hier een tegenstelling, maar ... kom toch ook weer terug en toe naar de ideologische missie van het NIK zoals dat twintig jaar geleden is gedefinieerd.

- Het NIK is Tora-getrouw.
- Het vat Traditie op als Tora im Derech Erets, het onder deelneming aan het leven in de hedendaagse maatschappij beleven van het jodendom overeenkomstig de halacha.

Daarin zit natuurlijk de uitdaging. Het onder deelneming aan het leven in de hedendaagse maatschappij beleven van het jodendom overeenkomstig de halacha. Voor ieder individueel èn voor de invulling die het NIK kiest als het gaat om de bestrijding van assimilatie, of om het positiever te formuleren als

het gaat om de versterking van de Joodse identiteit van zijn leden in het bijzonder en van Joden in Nederland in het algemeen.

Uit studies blijkt wat de beste garantie geeft op de bestrijding van assimilatie. Als we het succes afmeten aan een positief antwoord op de vraag: zijn de kinderen en kleinkinderen nog net zo joods en joods-bezig als hun ouders of grootouders, dan wijzen de studies uit dat je de meeste kans daar op bereikt door: een joodse omgeving.

Die Joodse omgeving wordt het meest succesvol gevormd, volgens de studies, door:

- twee Joodse ouders
- een schoolopleiding op een joodse dagschool
- deelname aan Joodse jeugd- en jongerenactiviteiten
- en dan volgt chronologisch het kiezen van een huwelijkspartner en
- het stichten van een gezin.

Hoe bestrijdt het NIK assimilatie

Nu we weten waar het accent moet liggen, kunnen we de vraag ook beter beantwoorden wat het NIK doet of moet doen als het assimilatie wil bestrijden. In de jaren '80 ontwikkelde het Nederlands Bureau voor Gezonde Voeding de schijf van 5. In navolging daarvan ontwikkelde Ido Abram zijn schijf van 5 elementen van joodse identiteit, waaronder religie, Israel, Sjoa, ... Ik kom ook tot vijf, de 5 factoren in de bestrijding van assimilatie.

Ik loop de 5 met u even na.

1. Twee Joodse ouders
2. Schoolopleiding op een joodse dagschool
3. Deelname aan Joodse jeugd- en jongerenactiviteiten
4. Kiezen van een Joodse huwelijkspartner
5. Stichten van een Joods gezin

Op welk van die 5 terreinen kan het NIK een rol spelen en speelt het NIK een rol.

1. Twee Joodse ouders

Laten we eerst vaststellen dat in de hedendaagse Westerse maatschappij, en misschien loopt Nederland daar nog eens in voorop, het steeds minder duidelijk is wie de beide ouders zijn, waar de beide ouders zijn, hoe lang ze bij elkaar zijn en hoe ze hun kinderen opvoeden. Dit, nog los van het feit dat getalsmatig, demografisch, het aantal Joods geboren kinderen afneemt. Joodse gezinnen worden dus kleiner. En de gezinssamenstelling wisselt. De algemeen Nederlandse ontwikkeling is dat een gemengd, hybride gezinsbeeld gaat ontstaan. Trekken we die lijn door naar de Joodse bevolkingsgroep, die zich daar niet aan onttrekt, dan zien we in ieder geval voor een deel van de Joden in Nederland een gezinsbeeld ontstaan met meerdere 'ouders', deels Joods, deels niet joods, en ook Joodse en niet-Joodse gezinsleden en kinderen.

Daarnaast is er sprake van migratie en dus van onthechting uit het oorspronkelijke milieu, de oorspronkelijke bedding, de kehilla, de Joodse gemeenschap. Kijk om u heen en stel de vraag voor hoeveel van ons geldt dat hun vier grootouders, u zelf en uw partner en uw kinderen, dus drie generaties, allemaal in Nederland zijn geboren, er zijn overleden, met een Nederlander zijn getrouwd en nog in Nederland wonen. Het speelt mee in de hechting, en dus ook in de onthechting jegens de eigen afkomst en cultuur, en dus ook in de mate van assimilatie.

Voor zover het NIK hierin een rol kan spelen, is dit door het aanreiken van gereedschappen aan de pastorale functionarissen die voor een niet-geringe uitdaging staan. Nog los van allerlei rabbinale aspecten, zoals gioer, adoptie, co-ouderschap, bezoeksregelingen, ...

2. Schoolopleiding op een joodse dagschool

Het NIK is gestopt met het lumpsum verstrekken van geld aan de twee Joodse dagschool-organisaties. De dagschool en de instandhouding er van is een eerstelijnszaak; die heeft het NIK niet. Wat het NIK wel doet

en kan doen, is de Joodse dagschool kwalitatief goed te laten zijn. Daarom biedt het NIK het Jeled leer materiaal kosteloos aan. Daarmee wordt de school beter. Dit geldt niet, nog niet, voor het Cheider. Maar ik sluit niet uit dat daar in de komende jaren verandering in kan komen. Feit is wel dat het NIK het Tora im derech erets principe aanhangt.

En waar kinderen niet naar deze scholen kunnen, ondersteunt het NIK via lesmateriaal dat is tweede lijns, en binnenkort met de start van Joodse Les Cntr F6, Joodse les online.

3. **Deelname aan Joodse jeugd- en jongerenactiviteiten**

Het NIK steunt nog steeds de jeugdverenigingen Bne Akiwa, Haboniem en Hasjalsjelet. Daarnaast, ook weer tweede lijns, probeert het NIK een kenniscentrum voor dagscholen en jeugdverenigingen op te zetten.

Verder organiseert het NIK onder de vlag van Tikwatanoe landelijk jeugdwerk omdat duidelijk is dat kehillot dit zelf niet alleen kunnen. We voorzien dat we kinderen die Joodse Les volgen bij elkaar gaan brengen op informele Tikwatanoe-bijeenkomsten –weekends en – machanot.

4. **Kiezen van een Joodse huwelijkspartner**

Hier speelt de jongerenrabbijn een flankerende rol (hij kan de keuze niet voor je maken). In het verleden hebben we bijgedragen aan de totstandkoming van jongerenweekends en jongeren skireizen (Skijar). Inmiddels zijn er Maror-middelen. In het CJO hebben wij er voor gepleit dat er uit een waarschijnlijk vrijvallend budget een fonds wordt gecreëerd om jongeren EN jeugd deel te kunnen laten nemen aan Joodse activiteiten, waar grote kosten voor de deelnemer mee zijn gemoeid. Denk aan reizen naar Israel, weekends, machanot, school-activiteiten, ... Zodat Joodse kinderen en Joodse jongeren in staat zijn deel te nemen aan Joodse activiteiten. Het fonds is er nog niet, maar kan veel meer gaan doen dan het NIK ooit heeft gedaan.

We hebben brochures gemaakt over de Choepa, net als over lehawdiel de Lewaja. Ook weer: tweedelijns. Maar het is aan de

eerstelijns organisaties om deze dan te gaan gebruiken.

Een kleine zijsprong.

Als het om Joods Nederland gaat, zowel bij de bestrijding van assimilatie als bij de bestrijding van antisemitisme, de bouw van een mikwe, de organisatie van noem het maar op ... er is te weinig sprake van onderling vertrouwen, van onderlinge coördinatie, afstemming, rolverdeling en acceptatie.

Besturen worden te veel in beslag genomen door doorwoekerende conflicten en competentieproblemen, in plaats van de vraag hoe te werken aan de versterking van de Joodse identiteit van de Joden in Nederland en dan primair van onze leden. Overigens een situatie die zich ook voor de oorlog al manifesteerde. Maar als je assimilatie wil bestrijden begin dan ook bij jezelf: stoot niet af, maar maak het aantrekkelijk om betrokken te zijn bij het Joodse Gemeente-werk.

5. Stichten van een gezin

Het Jodendom is een family affair, meer dan wat en waar dan ook. Ik noem slechts een paar voorbeelden waardoor u meteen begrijpt wat ik bedoel, en wat het NIK daar voor rol bij speelt:

- Je zoon besnijden. *Het NIK maakt het mogelijk.*
- Kinderen bensen. *Staat goed geïnstrueerd in het nieuwe Sjabbat Thuis.*
- Een mezoza aan de deuren van en in je huis. *De NIK-rabbin heeft er een gids over gemaakt. Kosjere mezoza worden verkocht door het NIK bij Jad Achat.*
- Een kosjere keuken. *Tientallen uren worden jaarlijks door het NIK besteed aan de samenstelling van de Kasjroetlijst.*
- Je handen overgieten voor het eten. *Netielat Jadajiem beker te koop bij Jad Achat.*
- Hawdala maken met je gezin om je heen – *Gevlochten kaars te koop bij Jad Achat*
- De chanoekia aansteken. Thuis. – *Kaarsen, Chanoekia, informatie te verkrijgen bij Jad Achat en NIK op de website.*

- *Boeken als: Van Jom tot Jom; Wegwijs in het Jodendom, de Kindermegilla, Sjabbat Thuis, de Welkom in Sjoel-brochure, ...*
- *Chameets zoeken en de volgende dag verbranden. NIK maakt de jaarlijkse Pesach brochure.*
- *Sederavond waarbij je kinderen de vragen stellen. NIK maakt en Jad Achat verkoopt hagaddot, en sederschotels en verder allerlei leuke spullen voor de Seder. Materiaal voor kinderen op Joodse les over de Seder, hun eigen haggada maken; op Joodse les verklaringen leren die ze aan de Seder kunnen vertellen, ...*

Wat het NIK dus op dit terrein – gezinsleven – doet is vooral tweede lijns.

Tenslotte

De leeftijd-doelgroep ligt vooral tussen de 16 en 36 jaar. Jonger nemen ze nog net niet zelf de beslissingen. Zijn ze ouder, dan zijn ze veelal al zodanig gesetteld dat het een moeilijker te targeten doelgroep wordt als het gaat om de betrokkenheid bij het Jodendom te vergroten.

Het NIK is een landelijke koepel en (dus) tweede lijnsorganisatie. Het primaat ligt bij Joodse Gemeenten en rabbinale en pastorale functionarissen.

Ik kan mij voorstellen dat de omstandigheden inmiddels zodanig sterk zijn veranderd dat we in dit model wijzigingen moeten gaan aanbrengen. Het project NIK 200+ dat hier en daar al in het kader van het jubileum wordt genoemd, zou hier invulling aan moeten geven.

NIK, *al 200 jaar, mijn Jodendom.*